

การวิจัยเชิงประเมิณธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายชินนทร์ อังสุไวทย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974 -13 - 0190 - 1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 20020211

AN EVALUATIVE RESEARCH OF CHULALONGKORN UNIVERSITY
DHARMA CENTER

Mr. Chanin Angsuwotai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Educational Research

Department of Educational Research

Faculty of Education

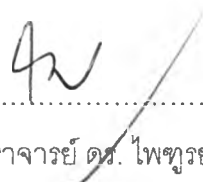
Chulalongkorn University

Academic Year 2000

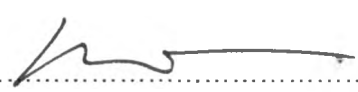
ISBN 974 -13 - 0190 - 1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิจัยเชิงประเมินธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โดย นายชนินทร์ อังสุไวทย์
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์นิศา ชูโต

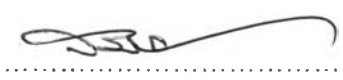
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ สินลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์นิศา ชูโต)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. เอมอร จังศิริพรภรณ์)

ชรินทร์ อังสุโวทัย : การวิจัยเชิงประเมินธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (AN EVALUATIVE RESEARCH OF CHULALONGKORN UNIVERSITY DHARMA CENTER) อ. ที่ปรึกษา : รศ. นิศา ชูโต ; 193 หน้า. ISBN 974 -13 - 0190 - 1.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินบทบาทของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นแนวทางในการดำเนินงานธรรมสถานในอนาคต โดยเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม สัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม และการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยใช้เวลาอยู่ในภาคสนาม 4 เดือน โดยร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในธรรมสถาน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย และนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า ธรรมสถานได้จัดสภาพทางกายภาพและการบริหารงาน เพื่ออำนวยความสะดวก กิจกรรมและการบริการเป็นไปตามบทบาทตามวัตถุประสงค์ของธรรมสถาน ในการส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา จัดกิจกรรมที่เป็นการปลูกฝังคุณธรรมแก่บุคคลในสังคม รวมทั้งเผยแพร่คำสอนของศาสนาทุกศาสนา นอกจากนี้ ธรรมสถานยังได้แสดงบทบาทตามที่บุคคลคาดหวังในการเป็นแหล่งที่ให้การศึกษาและความรู้ทางธรรมแก่สังคมเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น รวมไปถึงการผดุงคำสอนที่ถูกต้องทุกศาสนา

ธรรมสถานในฐานะที่เป็นศูนย์กิจกรรมของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ควรมีผู้แทนจากนิสิตซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่มาช่วยเป็นตัวแทนนิสิตในคณะกรรมการบริหารธรรมสถาน อันจะเป็นการชักจูงให้นิสิตเข้ามามีส่วนร่วมกับธรรมสถานมากขึ้น ตัวแทนเหล่านี้คือ ผู้แทนของนิสิตจากชมรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในองค์การบริหารสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้แทนในส่วนของอาจารย์ปัจจุบัน คือ อาจารย์ผู้สอนทางด้านศีลธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ หรือปรัชญา รวมทั้งผู้แทนจากสโมสรอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนให้คงไว้ซึ่งผู้แทนจากสโมสรนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเคยมีอยู่เดิมในคณะกรรมการบริหารธรรมสถาน

ธรรมสถานควรนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานห้องสมุด เพื่อให้การหาหนังสือ เทปธรรมะ และการสืบค้นข้อมูลความรู้เป็นไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งควรเชื่อมระบบคอมพิวเตอร์นี้กับฐานข้อมูลของหอสมุดกลางของสถาบันวิทยบริการ ที่สำคัญ ธรรมสถานควรรวบรวมความรู้และข้อมูลทางศาสนาทุกศาสนา โดยการมี Website และ E-Mail ที่บุคคลทั่วไปสามารถเชื่อมโยงเข้ามาหาข้อมูลได้

ภาควิชา ศึกษาศาสตร์ ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา 2543 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4083684027 : MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEY WORD : EVALUATIVE RESEARCH / CHULALONGKORN UNIVERSITY DHARMA CENTER / ROLE EVALUATION

CHANIN ANGSUWOTAI : AN EVALUATIVE RESEARCH OF

CHULALONGKORN UNIVERSITY DHARMA CENTER . THESIS ADVISOR :

ASSOC. PROF. NISA XUTO, 193 pp. ISBN 974 -13 - 0190 - 1.

The purpose of this research was to evaluate the roles of Chulalongkorn University Dharma Center in order to suggest guidelines for future operations. The data were collected by participant observation , interviewing , questionnaires and document study. Researcher was at the site and participating CUDC' s activities for a period of four months. The collected data was analyzed by inductive method and the result was presented in narrative form.

It has been found that CUDC has provided physical facilities and administrative functions to serve all religions in promoting religious practices, ethic activities, propagate teachings of all religions. These are in accordance with CDUC's roles and objectives. Moreover, CUDC has fulfilled social expectations by not only organizing religions activities but also helping solve social issues and conflicts by religious principles and means.

As CUDC is one of Chulalongkorn University activity centers, students are the most vital target groups. So CDUC should have student representatives in the administrative committee to propose and share their ideas which will encourage more students to attend its activities. These student representatives should be drawn from various religious clubs of The Student Government of Chulalongkorn University. Also, there should be faculty representatives from Chulalongkorn University Faculty Club and faculty who teach ethics and philosophy representing as well as the representative from Chulalongkorn University Alumni Association .

CDUC' s library system should be computerised to improve its efficiency in acquisition of books and cassette tapes. Then, connect to the data base of Chulalongkorn University's main library system. Above all, Chulalongkorn University should support and assist CUDC to create its own website and E - Mail address where people can access to the knowledge and information of every religions

Department	Educational Research	Student' s signature	<i>Chanin Angsuwotai</i>
Field of study	Educational Research	Advisor' s signature	<i>Nisa Xuto</i>
Academic year	2000	Co-advisor' s signature	

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตากรุณาจาก รองศาสตราจารย์นิศา ชูโต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่คอยให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่มีคุณค่ายิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ระวี ภาวิไล ผู้อำนวยการธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่อนุญาตให้ทำการวิจัยเกี่ยวกับธรรมสถานได้ ศาสตราจารย์ ดร.เกษม สุวรรณกุล นายกสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศาสตราจารย์นายสัตวแพทย์ ดร. ณรงค์ศักดิ์ ชัยบุตร รองอธิการบดี และผู้ให้ข้อมูลทุก ๆ ท่าน ที่กรุณาสละเวลาให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณอธิการโรงเรียนอัสสัมชัญทั้ง 2 ท่าน คือ ภราดาเลอชัย ลวสุต และภราดาสุรสิทธิ์ สุขชัย ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยลาศึกษาต่อ และให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน

ขอขอบคุณ คุณสุรพล ไกรสรารวุฒิ และเจ้าหน้าที่ธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน รวมทั้งพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ที่ภาคภูมิใจกับการศึกษา และที่โรงเรียนอัสสัมชัญ ซึ่งให้กำลังใจตลอดจนความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่ผู้วิจัย

เนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้ส่วนหนึ่งได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ท้ายที่สุดนี้ ขออุทิศความดีในส่วนของคุณรู้ของวิทยานิพนธ์ให้กับคุณพ่อ คุณแม่ ครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนผู้วิจัยมา ตลอดจนพี่น้องญาติมิตรทุกคน ขอขอบคุณอาจารย์นัดดา อังสุไวทย์ที่ได้ให้ความแนะนำและพิมพ์วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบใจเด็กชายบุญยไวทย์ และเด็กหญิงจุฑานาฏ อังสุไวทย์ สำหรับกำลังใจที่มอบให้

ชนินทร์ อังสุไวทย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
สารบัญแผนผัง	ฏ
สารบัญภาพ	ฐ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2 ปรัชญาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง	7
ประวัติธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	7
นโยบายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและวัตถุประสงค์ของ ธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	16
การจัดองค์การของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	18
รูปแบบการจัดกิจกรรมของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและ สรุปกิจกรรมของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากอดีตถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2522 – 2542)	20
แนวความคิดในการประเมิน	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	33

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย 35
	การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม 35
	ข้อมูลที่ต้องการศึกษาในการประเมิน 39
	ผู้ให้ข้อมูลในการประเมิน 43
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 45
	การเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม 51
	การตรวจสอบข้อมูล 61
	การวิเคราะห์ข้อมูล 63
	การนำเสนอข้อมูล 63
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 64
	ด้านกายภาพของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 64
	สภาพภายนอกอาคารธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 64
	การใช้พื้นที่ของอาคารธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 67
	สรุป 71
	ด้านการบริหารงานของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 73
	โครงสร้างการบริหารงานของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 73
	การจัดการงบประมาณ 77
	การคัดสรรบุคคล 86
	บรรยากาศในการปฏิบัติงาน 88
	สรุป 89
	ด้านการจัดกิจกรรมในธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 91
	การบรรยายธรรมของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 91
	หลักสูตรต้นตระโยคะ 8 บทเรียน 106
	งานคริสต์มาส 111
	งานละศีลอด 115
	สรุป 118

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ด้านการบริการของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	120
ห้องสมุดธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	120
สรุป	126
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	127
การอภิปรายผลการวิจัย	127
การดำเนินงานของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้	128
การดำเนินงานของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
ตามความคาดหวังของบุคคลที่เกี่ยวข้อง	129
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	130
ทิศทางของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในอนาคต	132
รายการอ้างอิง	134
ภาคผนวก	141
ภาคผนวก ก ประวัติ ฯพณฯ ศรีสุภาส จันทโรโบส (Subhas Chandra Bose)	142
ภาคผนวก ข กิจกรรมของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
ในช่วงปี พ.ศ. 2522 – 2542	146
ภาคผนวก ค หนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัย	179
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเชิงประเมินเกี่ยวกับ	
บทบาทของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	181
ภาคผนวก จ ข้อมูลจากผู้ตอบ “แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเชิงประเมินเกี่ยวกับ	
บทบาทของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”	184
ภาคผนวก ฉ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมบรรยายธรรม	
ในห้องบรรยายธรรมของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	190
ประวัติผู้วิจัย	193

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ข้อมูลและที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการประเมินองค์ประกอบแต่ละด้าน ของการประเมินบทบาทของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	40
2	รายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูลและกิจกรรมการวิจัย	52
3	การเปรียบเทียบร้อยละของงบประมาณแต่ละส่วนต่องบประมาณทั้งหมด ของปีการเงิน 2540 และ 2541	82
4	ร้อยละของความแตกต่างในงบประมาณส่วนต่าง ๆ ของปีการเงิน 2540 และ 2541	85
5	กิจกรรมบรรยายธรรม วิทยากร และจำนวนผู้ฟังโดยเฉลี่ยระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2541 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2542	93
6	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพและเพศ	186
7	จำนวนนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถาบันและเพศ	187
8	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุและเพศ	188
9	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ และระยะเวลาที่ได้มาร่วม ฟังการบรรยายธรรม	189
10	จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมบรรยายธรรมระหว่างวันอาทิตย์ที่ 1 พฤศจิกายน 2541 ถึง วันอาทิตย์ที่ 28 กุมภาพันธ์ 2542	192

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
2	การจัดองค์การของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	20
3	โครงสร้างการบริหารงานของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	73
4	องค์ประกอบของงบประมาณของธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	79

สารบัญแนมผัง

แผนผังที่		หน้า
1	ที่ตั้งของอาคารธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	12
2	สถานที่โดยรอบธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	14

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ด้านหน้าของอาคารธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	9
2 ด้านหลังของอาคารธรรมสถาน จัดปลูกต้นไม้เป็นแนว ให้ความร่มครึ้มแก่บริเวณโดยรอบ	66
3 อีกร่มหนึ่งของแนวต้นไม้ที่ปลูกอยู่ด้านหลังอาคารธรรมสถาน	66
4 เสาสันติภาพภายในอาคารธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	69
5 หลังคาของธรรมสถานได้รับการออกแบบให้สร้างด้วยคอนกรีต ปูด้วยโมเสกสีส้ม โดยมีช่วงจังหวะด้วยการยกคืบเป็นขั้นขึ้นมา	72
6 การจัดที่นั่งภายในห้องบรรยายธรรม	100
7 โต๊ะวิทยากร และ สื่อประกอบการบรรยาย คือ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะและจอ กระดานแขวนแผนภาพประกอบ การบรรยาย	100
8 ดาด้า สีละมุนตานันทะเล วิทยากร “หลักสูตรตันตระโยคะ 8 บทเรียน”	109
9 ผู้อำนวยการธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ศ. ดร. ระวี ภาวิไล) กล่าวเปิดงานคริสต์มาส เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2541	113
10 งานละศีลอด จัดโดยนิสิตชมรมศาสนศึกษา แผนกอิสลาม เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2542	117
11 โต๊ะอ่านหนังสือในห้องสมุดธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	123
12 ตู้เก็บหนังสืออ้างอิงในห้องสมุดธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	123
13 ฯพณฯ ศรีสุภาส จันทรโษส อดีตผู้นำคนหนึ่งของประเทศอินเดียได้ บริจาคเงินจำนวน 250,000 บาท ให้แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2488 นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดธรรมสถาน ในเวลาต่อมา	144